

Срби у Отоманској војсци

Делије

На питање француског географа из 16. века коме народу припада и које је вере, један турски делија одговорио је да је по народности Србин, али да је његов деда потицао од Парћана, народа који је у старо доба уживао велики глас и поштовање као најратоборнији на читавом Истоку. А што се његове вере тиче, он се, рече, само претвара да живи с Турцима по њиховом закону, јер он је хришћанин и рођењем, и срцем, и својом вољом. И тада изговори на народном грчком и на словенском језику *Оче наш, Богородице гјево и Символ вере.*

У турској коњици нарочито су се одликовале спахије и делије. Спахије су биле ритерска коњица наоружана копљима, са шлемовима, оклопима и округлим штитовима – у ствари најелитнији род коњице. Делије, чији назив потиче од турске речи делил (водич), регрутовале су се махом од хришћана из Србије и Босне. Због чињенице да су настањивали погранично подручје између две царевине, Србе је пратио тај усуд да су од пропасти своје државе, па до стварања нове, савремене, почетком 19. века, неретко били ангажовани као војници на обема странама. Делије су били ратници „душом и телом“, са војничким држањем и убилачким инстинктом на бојном пољу. Готово да ни о чему другом нису говорили, до о ратовању и пустиловним доживљајима. За њих се говорило да никада нису окренули леђа непријатељу, без обзира на однос снага. Делије су, такође, формирале телесну стражу за везира, па чак и за самог султана, који је био окружен са 30 делија, с агон на челу.

Одело и опрема делија деловали су застрашујуће. Били су обучени у одела од крзна, а на копљима, капама и асиметричним балканским штитовима, истог облика као код угарских и раних пољских хусара, била су прикачена крила птица. За крзнену капу била су увек усправно причвршћена крила или перје птица грабљивица. Панцир су носили испод крзнене доламе, која се понекад носила и преко рамена. Панталоне су, такође, биле од крзна и веома уског кроја. Чизме су биле ниске, најчешће жуте боје и носиле су се уз велике мамузе. Одело је било начињено од крзна дивљих животиња – снежног леопарда, лава, риса, вука или лисице. Документи из времена опсаде Беча помињу делије у тигровим и пантеровим кожама. Перје, понекад чак читава крила, било је причвршћено на раменима, везано на грудима дугим разнобојним гајтанима. Угарски тип штита (ромбоидни, и сâм облика крила) такође је имао причвршћена крила. И коњи су им били покривени крзном дивљих звери, понекад чак и читавим кожа-

ма. Оружје делија чинили су копље, мач, топуз или нацак и дугачки мач који је служио за пробијање оклопа и носио се причвршћен испод седла.

Краљевски француски географ Никола де Николе (Nicolas de Nicolay), који је обишао Турску 1551. године, објавио је разговор са једним Србином – делијом, који је, као и многи други његови сународници, служио у том роду елитних извиђача лаке коњице Отоманске војске. Његово одело било је украшено крилима и перјем и он је тада свом саговорнику Французу рекао да у Отоманској војсци нико сем делија није имао право да носи перје и крила на глави и штиту, ставивши до знања да су та обележја била истовремено знак великих ратника.

У тексту под насловом *О делијама*, њиховом пореклу, војничкој улози, изгледу, начину одевања и наоружању, Николе каже: „Делије су пустилови, као лаки коњаници, којима је занат да траже пустиловине на најопаснијим местима, где им се пружа прилика да својим ратничким подвизима докажу своју храброст и

јунаштво. Због тога они радо следе султанову војску без икакве плате (као и аканције). Ипак се већина њих храни и издржава на трошак паша, беглербегова и санџакбегова, јер сваки од ових држи у својој пратњи изванредан број најхрабријих и најс-

чанијих делија. Они се налазе у пределима Босне и Србије које се, с једне стране, граниче са Грчком, а, с друге, Угарском и Аустријом. Данас се називају Србима и Хрватима, а то су прави Илири, они које Херодијан, у Северном сну, описује као људе веома храбре, крупне, добро грађене, снажне, лавље боје лица, али по природи веома злобне, више него варваре по својим обичајима, неспретне у свом лукавству, тако да их је лако преварити. Ипак, Александар Велики их је увелико ценио. Јер, они су се чак усуђивали, каткад, да предузму освајање Македоније. Турци их називају делијама, што значи луди и смели. Међутим, између себе они се зову заточници, што на њиховом језику значи: они који изазивају људе. Јер, како је сваки од њих обавезан да се огледа са десеторицом, (ако жели да стекне име и обележја делије, или заточника), они дочекују своје непријатеље пркосном борбом прса у прса, користећи при томе извесна лукавства и подвале које су наследили од својих предака, и то с толико вештине и смелости да најчешће остају победници. Првог делију сам видео у Једрену, кад сам са Господином д'Арамоном био у сарају Рустем-паше, великог везира, коме је тај делија припадао. Он нас је испратио до нашег стана, не толико због мојих молби, колико у нади да ће добити бакшиш, што се и догодило. Ту сам, док смо се гостили, скицирао његов изглед и изглед његовог чудног одела. Доњи део његове хаљине и његове дуге и широке гаће,

које Турци називају шалварима, били су од коже младог медведа са длаком напољу. Испод шалвара имао је ципеле или кратке чизме од жутог сафијана, спреда шиљате, а позади веома високе, одоздо потковане, окружене дугим и широким мамузама. На глави је имао капу, начињену као код пољских коњаника или Ђурђијанаца, која му је падала ка једном рамену. Оружје су му били ћорда и јагаган, док је у десној руци држао буздован, тј. топуз, са златним перима.“

Неколико дана касније француски географ је видео истог делију Србина у другој прилици, спремног за покрет на Ердељ.

„Тада сам га видео на коњу покривеном, уместо покровцем, читавом кожом једног великог лава, која је предњим шапама била причвршћена на грудима коња док су друге две висиле позади. Буздован му је висио о задњем ункашу седла. У десној руци држао је копље дуге и шупље дршке, а врха добро заоштроног. Имао је, у свему, нечег особеног, па сам га, преко драгомана, упитао коме народу припада и коју веру исповеда. Он ми тада, на mudar начин, даде на знање да је по народности Србин, али да је његов деда потицао од Парћана, народа који је у старо доба уживао велики глас и поштовање као најратоборнији на читавом Истоку. А што се његове вере тиче, он се, рече, само претвара да живи с Турцима по њиховом закону, јер он је хришћанин и рођењем, и срцем и својом вољом. И да би ме у то боље уверио, он изговори на народном грчком и на словенском језику *Оче наш, Богородице гђево и Символ вере*. Ја га још упитах зашто се тако чудно носи и што се кити тако силним перјем. Одговорио ми је да то чини због тога да би се својим непријатељима показао што љућим и страшнијим. А кад је у питању перје, у њих је обичај да га смеју носити само они који су то лично заслужили. Они, наиме, сматрају да су перјанице украс за храбра ратника. И то је све што сам могао дознати од овог дичног делије.“

■

Душан БАБАЦ